

ประโยชน์ของวรรณคดี (1) : กลวิธีการสร้างตัวละครในวรรณกรรมกับการใช้ประโยชน์เชิงการสื่อสารที่ปรากฏในการทำงานและการใช้ชีวิตจริง

Advantages of Literature (1) : Characterization and the Application of Communicative Skills for Careers and Living a Life

จิรัชตรี เรืองเขียน (Chiratat Ruangkhian)

บุญช่วย สนสี (Boonchuay Sonsri)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Lecturer, English Language, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakit University

Received: June 2, 2020, Revised: October 12, 2020, Accepted: November 01, 2020

บทคัดย่อ

ในมุมมองของประชาชนทั่วไป ประโยชน์ของวรรณคดีอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือประโยชน์โดยตรงและประโยชน์โดยอ้อม ประโยชน์ทางตรงคือการใช้ความรู้ด้านวรรณคดีในการทำงานเลี้ยงชีพ เช่น ครูสอนวรรณคดี ครูสอนภาษา กวี นักเขียนนิยาย และนักวิจารณ์วรรณกรรม เป็นต้น ส่วนประโยชน์ทางอ้อม ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม เนื่องจากมุ่งเน้นประโยชน์ด้านความรู้สึนึกคิดและสุนทรียะทางใจ เช่น ให้ความบันเทิง อารมณ์รักชาติปณิธานธรรม ส่งเสริมศีลธรรม เพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตและความรู้ทางภาษา เป็นต้น แม้กระนั้นก็ตาม ประโยชน์ของวรรณคดีอาจมองจากมุมที่ต่างออกไป ในบทความนี้ ผู้เขียนมีความสนใจในประเด็นประโยชน์ของการประยุกต์ใช้กลวิธีหรือชั้นเชิงในการสื่อสารความรู้สึนึกคิดในการทำงานและการใช้ชีวิตจริง และพบว่าประโยชน์ดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ใน “กลวิธีการสร้างตัวละคร” ซึ่งแท้จริงแล้ว ผู้คนต่างประยุกต์ใช้ประโยชน์จากกลวิธีดังกล่าวในการทำงานและการใช้ชีวิตโดยไม่รู้ตัวกันมานานแล้ว ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้สร้างความเข้าใจด้านประโยชน์ของวรรณคดีในแง่มุมที่กว้างขึ้นมากกว่าเดิมที่ทราบกันอยู่แล้ว

คำสำคัญ : ประโยชน์ของวรรณคดี กลวิธีการสร้างตัวละคร

Abstract

In people's points of view, the advantages of literature are divided into two types: direct and indirect benefits. The direct benefits are for earning a living (or making money), such as literature teacher, language teacher, poet, novel writer, and literary critic. The second one is indirect and abstract because the benefits are mostly related to thoughts, motions, and esthetic, such as entertainment, art and culture preservation, promotion of morality and enhancement of life experiences, and language learning. Yet, the advantages of literature can be considered in another different view. In this article, the focus is on the advantages derived from the application of communicative skills for careers and everyday life. The benefits that are found in "Characterization" are applied to life and careers without noticing for a long time. The article is beneficial to broaden the understanding of the advantages of literature.

Keywords: Advantages of Literature, Characterization

บทนำ

ตามความเข้าใจของประชาชนทั่วไป ประโยชน์จากความรู้ทางวรรณคดีอาจแบ่งได้ 2 แนวทาง คือ ประโยชน์จากความรู้แบบโดยตรง และแบบโดยอ้อม ประโยชน์ที่ได้จากความรู้ทางวรรณคดีแบบโดยตรงที่เข้าใจกันโดยทั่วไปคือ ผู้ศึกษาวรรณคดีมักจะใช้ความรู้ที่ได้เรียนรูมาในการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรม เช่น บทร้อยกรอง บทเพลง เรื่องสั้น นิยาย นิทานและละครเวที เป็นต้น ผู้ศึกษาวรรณคดีอาจสร้างชิ้นงานของตนโดยเดินตามรอยครูบาอาจารย์ หรืออาจดัดแปลงผสมผสานความรู้ที่เรียนมาเข้ากับแนวความคิดในยุคสมัยของตนเพื่อให้ผลงานมีความแปลกใหม่จากแนวที่มีไว้ในอดีต การประยุกต์ใช้ความรู้แบบโดยตรงนี้เป็นที่ทราบและคุ้นเคยกันดี แต่ผู้คนในสังคมซึ่งศึกษาศาสตร์แขนงอื่นมักมีคำถามว่า “เรียนวรรณคดีแล้วได้อะไร” หรือ “วิชาวรรณคดีมีประโยชน์อะไรบ้าง” และคำตอบที่ได้มักเกี่ยวกับอาชีพที่คุ้นเคยกันดี เช่น กวีแต่งกลอนขาย นักเขียนนิยาย นักเขียนเรื่องสั้น นักเขียนบทละคร นักวิจารณ์วรรณกรรม นักเขียนนิทานสำหรับเด็ก และครูสอนวิชาภาษาและวรรณคดี เป็นต้น ดังนั้นประโยชน์จากความรู้ทางวรรณคดีแบบโดยตรง เรียกอีกอย่างคือ ประโยชน์ในการหาเงินเลี้ยงชีพ

ส่วนคำตอบด้านประโยชน์โดยอ้อมของวรรณคดี ก็อาจได้คำตอบประมาณว่า วรรณคดีช่วยจรรโลงใจ ให้ความสนุกสนานบันเทิง ทำให้เห็นคุณค่าของวรรณคดี ทำให้เห็นความงามของภาษา ได้รับความรู้ด้านต่างๆ ใช้ในการเรียนการสอนภาษา ช่วยรักษามรดกทางภาษาและวัฒนธรรม ช่วยบันทึกประวัติศาสตร์ ใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ได้คติสอนใจ ส่งเสริมเข้าใจระหว่างเพื่อนมนุษย์ ส่งเสริมศีลธรรม และทำให้เป็นคนเข้าใจชีวิตมากขึ้น เป็นต้น ซึ่งที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่าเป็น ประโยชน์ด้านคุณค่าทางใจ ส่งเสริมศิลปะ สุนทรียะ และมีประโยชน์แกมท้ายด้าน การอนุรักษ์ส่งเสริมภาษา วัฒนธรรมและศาสตร์แขนงอื่นเท่าที่วรรณคดีจะเกี่ยวข้องได้

ประโยชน์ของวรรณคดีทั้งแบบโดยตรงและโดยอ้อมนี้ สอดคล้องกับผลวิจัยของ Shun Lae Win และ สุภัคมหาราทร (2562, น. 70) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านนิทานซึ่งเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งไว้ในบทความวิจัยเรื่อง “การเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้นิทานที่เกี่ยวกับไก่สำหรับนักศึกษาชาวเมียนมา ” ในวารสารศิลปะศาสตร์ปริทัศน์ว่า นิทานเป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง สมัยก่อนนิทานเป็นเรื่องเล่าเพื่อให้ผู้ฟังมีความสุข สมัยนี้นิทานเป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะการสอนภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สอง มักใช้นิทานเป็นสื่อการเรียนรู เพราะนิทานมีภาษาที่ง่าย ผู้อ่านสามารถจำคำศัพท์จากนิทานได้ สามารถเรียนรู้ไวยากรณ์ และการใช้ภาษาไทย เป็นต้น การอ่านนิทานทำให้เข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อต่างๆ ดังนั้นนิทานจึงเป็นสื่อกลางที่ทำให้นักศึกษาเมียนมารู้จักภาษาไทยและสนใจภาษาไทยมากขึ้น

ผู้ที่ได้อ่านคำตอบเหล่านี้ก็คงยังมีข้อสงสัยคาใจว่า ความรู้ทางวรรณคดีจะทำเงินให้ได้เท่าไรนัก เพราะอาชีพที่ใช้ประโยชน์จากวรรณคดีมีไม่กว้างขวางหลากหลาย อีกทั้งประโยชน์โดยอ้อมของวรรณคดี มีลักษณะเป็นนามธรรม เพราะเน้นหนักด้านความรู้สึกนึกคิดและสุนทรียะจรรโลงใจ ที่สุดแล้วจะมีใครในบรรดาผู้มีใจรักวรรณคดีจะให้คำตอบที่ชัดเจนกว่า หรือแตกต่างจากคำตอบแบบเดิมๆ ตามข้างต้นกันบ้างหรือไม่ ถ้าวางคำตอบทั้งสองแบบไว้ก่อน ทั้งประโยชน์ด้านการหาเงินเลี้ยงชีพและด้านสุนทรียะความสนุกสนานบันเทิง แล้วมองมุมใหม่เพื่อหาคำตอบในมุมที่เจาะลึกลงรายละเอียดด้านเนื้อหาความรู้ทางวรรณคดีว่า มีส่วนใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์วรรณคดีที่ใช้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งประพันธ์และคนทั่วไปไม่ว่าจะมีความรู้หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีก็ตาม ต่างก็ได้รับหรือใช้ประโยชน์กันทั้งนั้น

บทความนี้จะอภิปรายมุ่งชี้ให้เห็นประโยชน์ของวรรณคดีที่ปรากฏในชีวิตจริงหรือที่ใช้กันอยู่แล้วในชีวิตประจำวันและในทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะการนำ “หลักคิดและกลวิธีหรือชั้นเชิงลีลาในการสื่อสารความรู้สึกนึกคิด” มาประยุกต์ใช้ในอาชีพและในชีวิตประจำวัน โดยไม่มุ่งอภิปรายประเด็นการใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพหา “เงิน” และ “คุณค่าด้านศิลปะกับสุนทรียะทางใจ” เพราะประโยชน์ทั้งสองด้านนี้มีผู้สันตติกรรมจำนวนมากได้อธิบายไว้ชัดเจนแล้วตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา ผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอภิปรายประเด็นดังกล่าวซ้ำกับผู้เชี่ยวชาญอีก แต่ที่ผ่านมานั้นไม่ยังเคยมีใครตอบได้ว่า กลวิธีการประพันธ์ เช่น กลวิธีการสร้างตัวละคร (characterization) กลวิธีเล่าเรื่อง (points of view) และโครงเรื่อง (plot) ดังกล่าวนี้อะไรกับชีวิตของคนเรียนวรรณคดี? ถ้าคนเรียนวรรณคดีรู้สิ่งเหล่านี้แล้ว จะเอาไปใช้ทำประโยชน์ในการทำงานและใช้ชีวิตได้อย่างไร? มีตัวอย่างของประโยชน์แบบชัดๆ ที่มองเห็นได้บ้างไหม?” ในลำดับแรกนี้จะอภิปรายเจาะประเด็นการใช้ประโยชน์จาก “กลวิธีการสร้างตัวละคร” ที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อชี้ให้เห็นว่า “ประโยชน์ของวรรณคดีที่ปรากฏในชีวิตจริง” มีอยู่ก่อนแล้วโดยธรรมชาติในการสื่อสารของมนุษย์ ในการอภิปรายนี้ ผู้เขียนเลือกใช้ตัวอย่างวรรณกรรมเฉพาะที่ตรงกับชนิดต่างๆ ของกลวิธีการสร้างตัวละครเท่านั้น ซึ่งตัวอย่างอาจมาจากเรื่องเดียวกันหรือต่างเรื่อง ต่างกวีบ้าง เพราะทุกเรื่องไม่ได้มีครบทุกกลวิธี และกวีทุกคนก็ไม่ได้ใช้กลวิธีการประพันธ์ครบทุกชนิด ตัวอย่างซ้ำหรือไม่ซ้ำเรื่องกัน ย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อหลักประโยชน์ของกลวิธีทางวรรณศิลป์ทั้งสิ้น ทั้งนี้ผู้เขียนยังดเว้นเล่าเรื่องย่อและวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องเพราะไม่ใช่ภารกิจ ดังนั้นการอภิปรายจึงเน้นตอบข้อข้องใจเรื่องการใช้ประโยชน์เป็นสำคัญเท่านั้น

เนื้อหา

กลวิธีการสร้างตัวละคร (Characterization) คือ กลวิธีที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการบรรยายหรือพรรณนารูปร่างหน้าตานิสัยใจคอ อารมณ์และความคิดของตัวละคร เพื่อสร้างบุคลิกตัวละครให้เสมือนมนุษย์ในโลกแห่งความจริง กลวิธีสร้างตัวละครมี 6 วิธี ได้แก่

1. การบรรยายแบบสังเขป (Narrative summary without judgment)

การบรรยายแบบสังเขป คือกลวิธีอย่างหนึ่งที่ผู้ประพันธ์ใช้บอกเล่าข้อมูลกว้างๆ ของตัวละคร แต่เป็นการให้ข้อมูลที่น้อยบอกอะไรไม่ได้มากนัก ดังนั้นผู้อ่านจะรู้ข้อมูลตัวละครเพียงคร่าวๆ กว้างๆ เท่านั้น และยังต้องหารายละเอียดอีกมากเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มากพอที่จะสรุปให้ได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไรเพราะอะไร การบรรยายแบบสังเขปนี้เหมาะใช้ในการดำเนินเรื่องเพื่อให้เหตุการณ์ของเรื่องดำเนินไปตามลำดับโดยเรื่องจะไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“เมื่อแรกจอบกระทบพื้นทราย คมจอบก็พินเข้ากับหินก้อนแข็งสีกลมกลืนกับพื้นในความมืด
เกิดเสียงดังเคร้ง แรงสะท้อนสะเทือนถึงมือบอบบางไม่เคยงานหนักของชายวัยสี่สิบ สะเก็ดไฟ
วาบขึ้นแล้วหายไปเหมือนพลุในความมืด”

(อริชชา, 2540, น. 53)

ในกลวิธีการบรรยายแบบสังเขปนี้ ผู้ประพันธ์ให้ข้อมูลกว้างๆ ที่ทำให้ผู้อ่านทราบเพียงว่า ชายคนหนึ่ง อายุอยู่ในช่วง 40 ปี ไม่เคยทำงานหนัก และเขากำลังขุดดินในช่วงเวลากลางคืน ผู้อ่านไม่ทราบรูปร่างหน้าตา ชื่อ สกุล

อาชีพ การแต่งกาย ข้อมูลด้านความคิดจิตใจและเหตุผลที่นำไปในการกระทำของชายดังกล่าว กลวิธีนี้จึงเป็นการให้ข้อมูลตัวละครแบบสังเขปผิวเผินเท่านั้น

ในความเป็นจริง ผู้คนในสังคมอาจบรรยายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการบรรยายแบบสังเขป (Narrative summary without judgment) กันอยู่บ้างแล้วตามแต่กรณี เพราะวิธีดังกล่าวเป็นวิธีที่ผู้คนในสังคมใช้สื่อสารข้อมูลต่อกันอยู่แล้ว เช่น การบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับบุคคลและสิ่งต่างๆ ในสถานที่สักหนึ่งแห่งที่ผู้พูดไปเห็นมาว่า มีผู้คนทำอะไรและมีสิ่งของอะไรบ้างในที่นั้น สมมติว่าผู้เล่าเรื่องพูดถึงตอนต่อไปเที่ยวงานแสดงสินค้า ก็อาจเล่ารายละเอียดเกี่ยวกับงานว่ามีร้านรวงอะไรบ้าง ผู้คนที่มาเที่ยวงานเป็นอย่างไร มีอะไรใหม่แปลกตาน่าดูบ้าง โดยมากรายละเอียดที่เล่าก็จะเป็นข้อมูลกว้างๆ ผู้เล่ามักไม่เจาะจงลงลึกในสิ่งใดเพราะสิ่งต่างๆ ในงานแสดงสินค้ามีอยู่หลากหลาย ผู้เล่าเรื่องอาจลงรายละเอียดลึกมากไม่ได้ จึงบอกเล่าแบบรวบรัดกว้างๆ เพื่อให้คนฟังได้ข้อมูลเบื้องต้นและเห็นภาพบรรยากาศของงานได้บ้างบางส่วน หรือกรณีที่เรารู้พบเห็นเหตุการณ์ฉุกเฉิน แต่มองเห็นในระยะไกล เราก็จะเล่าเหตุการณ์ที่เห็นแบบคร่าวๆ เท่าที่เห็นนั้นว่า มีคนกี่คน เขาทำอะไรกันบ้าง หรือในกรณีที่ต้องให้ปากคำแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ที่เห็นเหตุการณ์ก็อาจให้ข้อมูลแก่ตำรวจแบบกว้างเพราะเห็นเหตุการณ์ในระยะไกล จึงไม่อาจให้ข้อมูลแบบละเอียดลึกซึ้งได้ และไม่มีการวิจารณ์ ประเมินหรือตัดสินชี้ขาดคุณภาพหรือคุณสมบัติของผู้ถูกพาดพิงและสถานการณ์ที่ผู้พูด กำลังกล่าวถึง ตามตัวอย่างที่กล่าวไปแล้วนั้น จึงเห็นได้ว่ากลวิธีที่เล่าเรื่องแบบสังเขปนี้เป็นวิธีการสื่อสารจริงในสังคม ผู้คนต่างก็ใช้ประโยชน์จากวิธีการบรรยายแบบสังเขปในการเล่าเรื่องต่างๆ ที่พบเห็นกันเป็นปรกติวิสัย และการที่ผู้ประพันธ์ใช้วิธีเล่าเรื่องดังกล่าวในงานวรรณกรรมนั้น มิใช่กลวิธีแปลกใหม่ใดๆ ทั้งสิ้น เพราะผู้ประพันธ์ก็เป็นคนผู้หนึ่งที่ใช่วิธีดังกล่าวในการเล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ตนพบเห็นเฉกเช่นคนทั่วไปในสังคมที่กระทำกันในชีวิตจริง

2. การพรรณนาความแบบตัดสิน (Narrative description with implied or explicit judgment)

การพรรณนาความแบบตัดสิน คือกลวิธีเล่าเรื่องโดยประพันธ์กรจะให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับตัวละคร เช่น การบรรยายความคิด อารมณ์ นิสัย อุปนิสัย บางครั้งอาจวิจารณ์ตัดสินคุณภาพด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตัวละคร การพรรณนามีได้ทั้งแบบโดยตรงชัดเจนและแบบโดยอ้อม ซึ่งผู้อ่านย่อมตีความได้จากการพรรณนาความนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

“เขากำลังประหวั่น ความกลัวอันเกิดจากสภาพจิตหลอนและความเชื่อที่สั่งสมจากการเลียดดูกำลังต่อสู้กับความปรารถนาในพลังอำนาจเหนือมนุษย์ พลังอันเป็นความฝันของผู้ซึ่งยังไม่หลุดพ้นจากกิเลส พลังที่ไม่อาจได้มาโดยวิถีปุถุชน พลังแห่งรัตติกาล เขาลุกขึ้นยืนอีกครั้ง เมื่อเห็นว่าปลอดภัย”

(อวิชา, 2540, น. 54)

จากตัวอย่างดังกล่าว ประพันธ์กรให้ข้อมูลด้านอารมณ์ภายในจิตใจ และบอกเล่าสภาวะจิตที่แผ่ร้นของตัวละครให้ผู้อ่านได้รับทราบ ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเชิงลึกที่ไม่มีใครรู้ได้ เว้นแต่ว่าประพันธ์กรจะพรรณนาไว้ หรืออาจกำหนดให้ตัวละครใดก็ได้เป็นผู้พรรณนาออกมาหรืออย่างน้อยเพียงใดก็ได้ คำบรรยายในตัวอย่างช่วยให้ผู้อ่านทราบว่าตัวละครตัวนี้มีอารมณ์และความคิดเป็นอย่างไร ซึ่งจะเห็นได้ว่าตัวละครตัวนี้มีความหวาดกลัวอันเกิดมาจากสภาวะจิตหลอนของตนเอง ทั้งยังเกิดความขัดแย้งในใจตน เพราะความหวาดกลัวที่กำลังสู้รบกับความปรารถนาที่อยากได้พลัง

พิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดาทั่วไป ถ้าผู้อ่านนำข้อมูลในตัวอย่างนี้ 2 นี้ ไปรวมกับข้อมูลที่บรรยายแบบสังเขปในตัวอย่าง
ที่ 1 ก็จะทำให้ทราบข้อมูลของตัวละครเพิ่มขึ้นว่า เขาเป็นชายมีอายุอยู่ในช่วง 40 ปี ไม่เคยทำงานหนักและกำลังขุดดินใน
ช่วงเวลากลางคืน เพื่อทำบางสิ่งหรืออาจจะกำลังหาของบางอย่าง เขาทั้งหวาดกลัวแต่ก็อยากได้บางสิ่งเหนือ
ธรรมชาติ และที่ต้องขุดดินในเวลาตีสอง คงเพราะไม่ต้องการให้คนอื่นรู้เห็นสิ่งที่ทำ ซึ่งน่าจะเป็นสิ่งที่ผิดและสังคมไม่
ยอมรับก็เป็นได้

ในกรณีตัวอย่างนี้ การพรรณนาความแบบตัดสินนี้เกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง เพราะการพรรณนาความคิด ความรู้สึก
หรือสภาวะจิตใจเป็นการกระทำที่มนุษย์ทั่วไปทำกันเป็นประจำจนแทบไม่ทันสังเกตว่าใครพูดวิจารณ์อะไร จริงหรือเท็จ
ถูกหรือผิด ผู้พูดรู้อะไรจากใครและมีหลักฐานอะไรมาพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่พาดพิงคนอื่นและสิ่งต่างๆ ผู้คน
ทั้งหลายต่างก็วิจารณ์พร้อมตัดสินคนและสิ่งต่างๆ เบ็ดเสร็จ เมื่อพิจารณาถวีสถิติแล้วเรื่องพรรณนาความแบบตัดสินนี้ ก็จะ
พบเห็นตัวอย่างจริงที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคม เช่น การวิจารณ์เรื่องส่วนตัวของดารานักแสดง การวิจารณ์การกระทำ
ของนักการเมือง หรือการเล่าเรื่องแบบวิเคราะห์วิจารณ์เชิงลึกในลักษณะกล่าวพาดพิงบุคคลที่ 3 ที่เราพบเห็นตามสื่อ
ต่างๆ ทุกแขนง ทุกรูปแบบและทุกช่องทาง รวมถึงการวิจารณ์ตัดสินคุณภาพสินค้าและบริการทุกชนิดด้วยเช่นกัน การ
เล่าเรื่องแบบวิจารณ์วิเคราะห์จะลึกซึ้งหรือไม่ก็ได้ที่ผู้เล่าเรื่องต้องพูดถึงอารมณ์ความคิด พร้อมตัดสินถูกผิดดีเลวด้าน
คุณภาพของผู้ถูกพาดพิง การเล่าเรื่องด้วยถวีสถิตินี้ถือว่าเป็นพฤติกรรมโดยธรรมชาติ แม้คนที่พูดนั้นจะไม่
เคยมีความรู้ด้านหลักการสื่อสารหรือการเล่าเรื่องแบบวิจารณ์วิเคราะห์เชิงลึกใดๆ ตามแบบอย่างทางวิชาการที่สอน
กันในสถาบันการศึกษาก็ตาม คนทั้งหลายก็ย่อมแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์และตัดสินสิ่งทั้งหลายได้เองตาม
ธรรมชาติของมนุษย์ หรือพูดแบบตรงๆ ก็คือ คนทุกคนมักตัดสินคนอื่นกันเป็นประจำอยู่แล้ว อีกอย่างหนึ่งคือ การเล่า
เรื่องผสมการวิจารณ์ตัดสินตามมุมมองและความคิดเห็นทั้งโดยตรงและโดยอ้อมนั้น ถือว่าเป็นสิทธิ์ตามหลัก
ประชาธิปไตย ที่ทุกคนย่อมกระทำได้ตราบเท่าที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น ดังนั้นประพันธกรซึ่งก็เป็นคนเช่นกัน
ย่อมมีสิทธิ์ที่จะใช้วิธีเล่าเรื่องแบบพรรณนาความตัดสินคุณภาพตัวละครให้ผู้อ่านได้รับทราบ ส่วนผู้อ่านจะเชื่อข้อมูล
และคล้อยตามหรือไม่ก็แล้วแต่ผู้อ่านจะตัดสินเอง เนื่องจากความกว้างขวางต้นลึกของการพรรณนาความนั้นย่อมส่งผล
ต่อความคิดความเชื่อและการตัดสินใจของผู้อ่านหรือผู้ฟังด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า มนุษย์ทุกคนในบนโลกล้วน
ใช้ “การพรรณนาความแบบตัดสิน” กันเป็นประจำในชีวิตจริง

3. การบรรยายบุคลิกรูปร่างพรรณสัณฐาน (Surface details of dress and physical appearance)

การบรรยายบุคลิกรูปร่างพรรณสัณฐาน คือกลวิธีในการให้ข้อมูลรายละเอียดด้านรูปร่างหน้าตา เสื้อผ้าหน้าผม
หรือรูปร่างพรรณสัณฐานต่างๆ ของตัวละคร ด้วยวิธีบรรยายนี้จะทำให้ผู้อ่านทราบว่า ตัวละครมีลักษณะอย่างไรบ้าง อีกทั้ง
ยังช่วยให้ผู้อ่านวิเคราะห์ คาดการณ์และประเมินตัวละครได้มากขึ้นเมื่อเทียบกับการบรรยายแบบสังเขปที่กล่าวไปใน
ข้อที่ 1 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

“ชายผู้มีบุคลิกเยี่ยงโจร อยู่ในชุดกางเกงขาสั้นรัดรูปพร้อมทำงานใช้แรง รูปร่างสันทนต์ออกทาง
เตี้ยเปลือกอกเห็นรอยสักดำพรืด ทั้งที่โคนแขน โคนขา แผ่นหลังและอก ผมบนศีรษะถูกโกน
เกลี้ยงเมื่อออกรับบรรยายภาคโดยรอบขณะนี้ ทำให้เกิดภาพน่าสะพรึงกลัว”

(อวิชา, 2540, น. 53)

จากคำบรรยายในตัวอย่างดังกล่าว ประพันธ์กรให้ข้อมูลด้านรูปพรรณสัณฐานของชายคนดังกล่าวว่า มีบุคลิกลักษณะคล้ายโจร ใส่กางเกงขาสั้น ดูทะมัดทะแมง มีลักษณะเตี้ย แต่ก็ยังดูรูปร่างสันทนต์ไม่ใหญ่โต แอ้มมีรอยสักทั่วตัว หัวโล้นอีกต่างหาก โดยรวมแล้วรูปร่างคงไม่น่าดู พอรวมกับบรรยายภาสแล้วทำให้ดูน่ากลัวมากกว่าจะมีเสน่ห์น่าชม ข้อมูลที่ประพันธ์กรไม่ได้เผยให้ผู้อ่านรู้คือ ลักษณะหน้าตาของชายลึกลับคนนี้ แต่ผู้อ่านก็ได้เห็นรายละเอียดร่างกายของเขาพอควร

การบรรยายบุคลิกรูปร่างพรรณสัณฐานที่ประพันธ์กรใช้อยู่นี้ เป็นวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ผู้คนในสังคมใช้กันอยู่เสมอทั้งในสถานการณ์ปกติและเหตุการณ์พิเศษต่างๆ นอกจากการบอกเล่าข้อมูลทั่วไปและการวิจารณ์ตัดสินแล้ว บางครั้งผู้คนที่บรรยายรูปร่างลักษณะของคนอื่นที่พบเห็นในหลายกรณี เช่น กรณีตามหาคนหาย วิธีนี้ก็ใช้ในการบรรยายลักษณะคนที่สูญหายหรือหลงทาง ยิ่งบอกรายละเอียดของผู้สูญหายได้มากเท่าไรก็จะเป็นประโยชน์ในการตามหาคนหายได้ง่ายขึ้นเท่านั้น หรือเมื่อเวลาเกิดเหตุที่ต้องแจ้งความหรือให้ปากคำกับเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้แจ้งความก็บรรยายรูปพรรณสัณฐานของคนร้ายหรือผู้ต้องสงสัย ทั้งนี้ไม่ว่าในกรณีกลุ่มผู้ที่ชอบคุ้ยสนุกเชิงนิทานคนอื่น ซึ่งก็อดไม่ได้ที่จะมักพาดพิงรูปร่างหน้าตาของบุคคลที่ 3 นอกจากนี้แล้ววิธีบรรยายดังกล่าวนี้ยังใช้บรรยายลักษณะวัตถุสิ่งของ และลักษณะพื้นที่หรือภูมิประเทศได้ด้วยเช่นกัน การบรรยายรูปพรรณสัณฐานและเครื่องแต่งกายช่วยให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังคาดเดาได้ว่า ผู้ถูกพาดพิงน่าจะเป็นใครที่เป็นที่รู้จักหรือไม่ ทำอาชีพอะไร เพศอะไร อายุเท่าไร เดานิสัยใจคอว่าจะเป็นอย่างไร ประพันธ์กรก็เป็นคนหนึ่งที่น่าวิธีบรรยายบุคลิกรูปร่างพรรณสัณฐานมาใช้ในการวรรณกรรม เพราะวิธีนี้สะดวกและประพันธ์กรเองก็คุ้นเคยและใช้วิธีดังกล่าวได้คล่องอยู่แล้ว เพียงแต่ประพันธ์กรต้องพิถีพิถันมากเป็นพิเศษกว่าปกติเพื่อให้งานสร้างสรรค์ออกมาดีดังใจคิด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการสื่อสารด้วยวิธีบรรยายบุคลิกรูปร่างพรรณสัณฐานของคนหรือสิ่งต่างๆ เป็นวิธีที่ผู้คนในสังคมใช้กันอยู่บ่อยๆ ไม่เคยมีใครที่จะพูดได้เต็มปากว่า ไม่เคยใช้วิธีบรรยายบุคลิกรูปร่างพรรณสัณฐานของคนและสิ่งต่างๆ เลยในชีวิต

4. การบรรยายการกระทำ (Characters' actions –what they do)

การบรรยายการกระทำ คือกลวิธีที่ประพันธ์กรใช้บรรยายตัวละคร โดยมุ่งเน้นให้ผู้อ่านสนใจกิริยาอาการของตัวละคร ผู้อ่านจะต้องสังเกตต่อกับกิริยาหรือการกระทำต่างๆ ของตัวละครที่ประพันธ์กรพรรณนาไว้ แล้วปะติดปะต่อข้อมูลการกระทำ รวมกับข้อมูลด้านอื่นๆ ก็จะได้ข้อมูลรายละเอียดของตัวละคร เป็นต้นว่า เขาเป็นใคร กำลังทำอะไร เกิดอะไรขึ้น และเหตุใดจึงทำเช่นนั้น ถ้าประพันธ์กรบรรยายกิริยาอาการของตัวละครไว้เล็กน้อย ผู้อ่านก็จะได้ข้อมูลน้อยไปด้วย และยังต้องตามเก็บรายละเอียดอื่นๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ตีความเพื่อให้เข้าใจตัวละครได้มากขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

“เขารีบลุกขึ้นหยิบเครื่องมือ ถอดร่างเด็กตัวเท่ากำปั้นจากคาน ห่อด้วยผ้ายันต์ผืนเล็กวางไว้บนศาลา อุปกรณ์ที่ไม่ใช่ถูกโยนผลุงเข้าในกอไผ่ แล้วจึงลงไปที่หนองน้ำเล็กๆ ข้างศาลา วกน้ำชำระกายจนหมดกลิ่นเหม็น เปลี่ยนเป็นชุดใหม่ที่เตรียมมาในย่าม กางเกงขาสั้น ถูกจับม้วนเป็นก้อนปาเข้าไปในกอไผ่”

(อวิชา, 2540, น. 59)

จากคำบรรยายในตัวอย่าง ประพันธ์กรบรรยายการกระทำของตัวละครไว้ไม่มากนัก สิ่งที่ผู้อ่านเห็นคือ ชายคนนี้มีอาการ “ริบลุ” เพราะเขาคงใกล้จะเสร็จภารกิจแล้ว จากนั้นก็ ถอดร่างเด็กออกจากคาน ห่อด้วยผ้ายันต์ โยนอุปกรณ์ที่ไม่ใช่เข้ากอไผ่ ลงหนองน้ำ วิกน้ำชำระกาย เปลี่ยนใส่ชุดใหม่ และปากางเกงขาสั้นเข้าไปในกอไผ่” การกระทำของชายลึกลับคนนี้มีลักษณะไม่น่าจะเป็นที่ชื่นชมของสังคม ดูแล้วเขาน่าเกี่ยวข้องกับคุณไสยมนต์ดำ เพราะว่า มี “ร่างเด็กตัวเท่ากำปั้นกับผ้ายันต์” ในการกระทำภารกิจลึกลับครั้งนี้ และการใช้น้ำชำระกาย เปลี่ยนใส่ชุดใหม่ที่เตรียมมา แล้วซ่อนกางเกงในกอไผ่เป็นการกระทำที่ยืนยันว่า ชายลึกลับคนนี้ต้องการบิดบังความจริงไม่ให้คนอื่นรู้ ผู้อ่านก็อาจตีความว่า เขาไม่น่าจะเป็นคนดี หรืออาจเป็นสับปะเห่รอกก็ได้

ถ้าพูดถึงกรณีที่ไม่ใช่การบรรยายในวรรณกรรม หลายครั้งในชีวิตจริง การสังเกตกิริยาอาการและการกระทำต่างๆ ของคน โดยไม่ได้ยินเสียงพูดของผู้กระทำ หรือที่เรียกกันว่า “เห็นภาพ แต่ไม่ได้ยินเสียง” ผู้ที่มองดูอาจเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นได้บางส่วน โดยดูจากการแสดงออกทางพฤติกรรมในรูปแบบการสื่อสารทางอวัจนภาษา (Nonverbal Communication) ของคนผู้นั้น Eric Burn นักจิตวิทยา (อ้างถึงใน รัตติกรณ์ จงวิศาล 2550:227) กล่าวว่า “ลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้น ภาษาพูดมีอิทธิพลประมาณ 8% ภาษาท่าทางมีอิทธิพลประมาณ 47% และน้ำเสียงมีอิทธิพลประมาณ 45%” ผู้จะรู้ข้อมูลของคนๆ นั้นได้ ก็ต้องสังเกตจากกิริยาอาการต่างๆ แล้วจึงใคร่ครวญประมวลดูว่า คนผู้นั้นแท้จริงแล้วคือใคร เท่าที่ผู้ดูจะวิเคราะห์ได้ กิริยาอาการและการกระทำของคนเป็นอวัจนภาษาที่ทรงพลัง ซึ่งใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น ใช้ในการเล่าพฤติกรรมของบุคคลที่น่าสงสัยให้เจ้าหน้าที่รับทราบ ตำรวจจับสังเกตการกระทำผู้ต้องสงสัย ใช้ช่วยเตือนภัยคนใกล้ชิดให้ระวังตัวคนแปลกหน้า ใช้บอกเล่าอาการต่างๆ ของผู้ป่วยให้แพทย์ทราบ ช่วยเป็นสิ่งที่สังเกตในการกระทำเพื่อให้ปฏิบัติตนได้ถูกกาลเทศะเมื่อเราต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือใช้สังเกตพฤติกรรมในการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากกิริยาอาการของมนุษย์แล้ว การเคลื่อนไหวของธรรมชาติซึ่งถือเป็น อวัจนภาษาของธรรมชาติ ยังใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น การสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ ที่อาจเป็นภัยต่อมนุษยโลก จากเหตุผลข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า การสังเกตและบรรยายกิริยาอาการ การเคลื่อนไหวทั้งของคนและธรรมชาติดีเยี่ยมเป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตและการทำงานทุกอาชีพ แม้แต่ประพันธ์กรก็ยังนำใช้เป็นกลวิธีหนึ่งในการให้ข้อมูลตัวละคร ซึ่งสร้างความเพลิดเพลินและน่าติดตามได้

5. การใช้บทสนทนา (Characters' speech –what & how they say)

การใช้บทสนทนา คือกลวิธีในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร การพูดโต้ตอบกันระหว่างตัวละครที่ประพันธ์กรใช้ช่วยเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ได้หลายอย่าง ทั้งข้อมูลของตัวละครที่พูดและข้อมูลของตัวละครอื่นหรือสิ่งอื่นที่ถูกกล่าวถึง และผู้อ่านต้องตามเก็บรายละเอียดต่างๆ จากคำพูดของตัวละครเพื่อให้เข้าใจเรื่องทั้งหมดอย่างสมบูรณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

“แก เอาคิงส์เลียร์ไปไว้ที่ไหน?”

“พระองค์ไปทีไวดอร์แล้ว” ท่านโกลเชสเตอร์ตอบ

“ทำไม” ดุคส์ถาม

“ก็เพราะว่าทนายเห็นพวกเจ้าทหารจรรยาธรรมคิงส์เลียร์ต่อไปไม่ไหวแล้ว แต่ข้าจะคอยดูพวกเจ้าได้รับผลกระทบที่ก่อ”

“แกไม่มีวันจะได้เห็นอีก” พูดแล้วดุคส์คอร์นวอลล์ก็ควักลูกดาของทนายเอิร์ลแห่งโกลเชสเตอร์ข้างหนึ่ง

“อีกข้างด้วยซิ” เรแกนสั่งอย่างโหดเหี้ยม

“ได้โปรดเถอะ.....อย่าทำอย่างนี้เลย” คนรับใช้ของท่านเอิร์ลเข้ามาขอร้อง
 “อย่ายุ่ง.....เจ้าสุนัขรับใช้” เรแกนแทงคนรับใช้ที่ด้านหลัง

(คิงส์เลียร์, 2543, น. 53)

จากคำพูดโต้ตอบของตัวละครในตัวอย่าง ประพันธกรให้ข้อมูลของตัวละคร รวมทั้งสถานการณ์แก่ผู้อ่าน ผ่านคำพูดโต้ตอบกันของตัวละคร 4 ตัว และบรรยายรายละเอียดเพิ่มอีกบางส่วน ได้แก่ เอิร์ลแห่งโกลเซสเตอร์ ดุคแห่งคอร์นวอลล์ เรแกน และคนรับใช้ของเอิร์ลแห่งโกลเซสเตอร์ ผู้อ่านได้รู้ว่า ในบทสนทนานี้ มีชาย 4 คน โดยที่ชาย 2 คน มีสถานะเป็นนายและบ่าว คือท่านเอิร์ลแห่งโกลเซสเตอร์และคนรับใช้ ขณะที่ตัวละครอีก 2 ตัว คือ ดุคแห่งคอร์นวอลล์ และเรแกน คนทั้ง 2 น่าจะเป็นสหายพันธมิตรกัน เมื่อประมวลข้อมูลทั้งหมดจากคำสนทนา ผู้อ่านพอจะเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนขึ้นและเดาเหตุการณ์ได้ว่า ดุคแห่งคอร์นวอลล์ และเรแกน น่าจะร่วมกันก่อกบฏชิงราชบัลลังก์ของคิงส์เลียร์ ผู้เป็นกษัตริย์ที่หนีไปได้โดยการช่วยเหลือของท่านเอิร์ลแห่งโกลเซสเตอร์ ซึ่งต่อมาถูกจับได้และถูกทรมานโดยการควักตาเพื่อให้บอกที่ซ่อนของคิงส์เลียร์ คนรับใช้ของท่านเอิร์ลแห่งโกลเซสเตอร์พยายามช่วยนายของตน จึงถูกเรแกนแทงตาย ผู้อ่านก็รู้ว่กบฏทั้ง 2 คน นี้มีความโหดเหี้ยมเพียงใด สรุปว่าภาพรวมทั้งหมดของคำพูดโต้ตอบ คือ การชิงอำนาจกันของพวกราชสำนัก

การใช้คำพูดหรือบทสนทนาของตัวละครที่ประพันธกรใช้ในวรรณกรรมเป็นวิธีเดียวกันกับที่ผู้คนทั่วไปใช้ในชีวิตจริง บางครั้งผู้พูดอาจเล่าให้คู่สนทนาฟังว่า เขาอยู่ร่วมในเหตุการณ์หนึ่งและได้ฟังใครพูดคุยนะไรกันบ้าง ในกรณีแบบนี้ผู้พูดจะเป็นผู้ถ่ายทอดคำสนทนาที่ได้ยินมา ผู้ฟังก็ต้องมี “สติ” ให้มากเข้าไว้ เพราะข้อมูลจากปากคนเล่าเรื่องอาจไม่ถูกต้องเป็นจริงทั้งหมดก็ได้ เพราะผู้เล่าเรื่องอาจใส่ความรู้สึกนึกคิดพร้อมกับวิเคราะห์ตีความเบ็ดเสร็จในการถ่ายทอดบทสนทนาก็ได้ บางกรณีผู้ฟังซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องได้ยินเพียงเสียงพูดคุยของคนอื่น แต่ไม่ได้เห็นตัวคนพูด ลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า “ได้ยินเสียง แต่ไม่เห็นภาพ” เช่น ตัวเรานั่งอยู่บนรถประจำทาง แล้วก็ได้ยินคนที่นั่งอยู่ด้านหลังของตัวเราได้เสียงกันกับคู่สนทนาทางโทรศัพท์เรื่องเงินๆทองๆในครอบครัว ในฐานะผู้ฟัง เราก็คงจะคาดเดาได้ว่า ผู้พูดคือใครและมีปัญหาอะไรกับคู่สนทนา และสิ่งที่ช่วยเพิ่มข้อมูลอาจประกอบด้วย เสียงของผู้พูดที่ช่วยระบุเพศของผู้พูดได้ สรรพนาที่ที่ใช้ในการสนทนาช่วยบอกสถานะและความสัมพันธ์กับคู่สนทนาทางโทรศัพท์ น้ำเสียงบอกอารมณ์ ถ้อยคำที่เลือกใช้และเนื้อความของถ้อยคำช่วยระบุประเด็นในการโต้เถียงกัน รวมถึงข้อมูลอื่นๆเท่าที่ถ้อยคำในการโต้เถียงจะสื่อได้ เป็นต้น ดังนั้นผู้ฟังย่อมเข้าใจเรื่องได้พอสมควรจากการได้ยินการสนทนาดังกล่าวนั้น ในกรณีอื่นเช่น การให้ปากคำกับตำรวจ พยานแวดล้อมที่ได้ยินเพียงแค่เสียงและถ้อยคำ ก็จะถ่ายทอดสิ่งที่ได้ยินและจำได้ให้ตำรวจฟัง ส่วนตำรวจ (ในฐานะของผู้ฟัง) ก็จะกลั่นกรองข้อมูลก่อนเสนอเพื่อความถูกต้องในการทำคดี ถ้าเป็นกรณี “อึกาคาบขาว” ซึ่งทำตัวเป็นผู้หวังดี ถ่ายทอดคำพูดของบุคคลอื่นที่ตนได้ฟังมา ก็จะสร้างความวุ่นวายได้เกินคาดคิด เช่นที่พบเห็นได้ง่ายในโลกปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งโทรศัพท์ไปเล่าให้ฟัง ส่งข้อความสนทนาแบบผสมผสานตัดต่อ หรือส่งคลิปเสียงบางส่วน สำหรับผู้รับสารก็ต้องฟังอย่างมีสติและใช้ปัญญาไตร่ตรองก่อนเชื่อทุกครั้ง จึงกล่าวได้ว่า การสื่อสารด้วยการสนทนาที่คนทุกอาชีพในสังคมใช้กันอยู่ทุกวันนี้เป็นกลวิธีที่มีพลังอย่างยิ่ง เพราะการสนทนาย่อมสร้างสรรค์ความเข้าใจถูกต้องและก่อให้เกิดความเข้าใจผิดก็ได้ ซึ่งเป็นผลจากการใช้ถ้อยคำและพื้นฐานด้านต่างๆที่แตกต่างกันของทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ในทำนองเดียวกัน ประพันธกรก็เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดถ้อยคำสนทนาของผู้อื่น (ตัวละคร) ที่ได้ยินมาแม้จะโดยสมมุติก็ตาม ไม่ว่าผู้ฟัง (ผู้อ่าน) จะเป็นใคร ประกอบอาชีพใดก็ตาม ควรหมั่นเตือนใจตนอยู่เสมอว่า เมื่อรับสารแล้วก็

ต้องใช้ทั้งสติและปัญญาในการวิเคราะห์พิจารณาให้รอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อ หรือฟันธงลงความเห็นก่อนจะกระทำสิ่งต่างๆ ไป ไม่ควรเชื่อเพราะฟังถ้อยคำการสนทนาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ที่สมบูรณ์ของตัวผู้รับสารเองเป็นสำคัญ

6. การบรรยายความคิดความรู้สึกในจิตสำนึก (Characters' consciousness –what they think and feel)

การบรรยายความคิดความรู้สึกในจิตสำนึก คือกลวิธีที่ประพันธ์กรใช้ในการเผยความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร โดยตัวละครอาจจะรำพึงรำพันกับตนเอง หรือระบายความคิดความรู้สึกให้ผู้อื่นฟัง หรือบอกความในใจให้ธรรมชาติรับรู้ เพราะหาคนรับฟังไม่ได้ และบางครั้งเรื่องในใจนั้นไม่อาจแพร่กระจายได้ ผู้พูดจึงพูดระบายกับธรรมชาติเพราะรู้สึกมั่นคงปลอดภัยกว่าที่จะพูดให้ผู้อื่นรับรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

“นางยกมือขึ้นบูชาต้นโอศอกซึ่งอยู่ตรงหน้า กำลังมีดอกออกช่อไสว แล้วกล่าวคำดังที่นางทมยันตีเคยกล่าว เมื่อระหกระเหินรับความวิโยค เทียวตามหาพระนลอยู่ในกลางป่า ได้ร้องถามต้นโอศอกว่า

◎ อ้าดูโอศอกนี้	ศรีไสววิไลตา
อยู่หว่างกลางพนา	เป็นสง่าแห่งแนวไพร ฯ
◎ ชุ่มชื่นรื่นอารมณ์	ลมเพยพัดระบัดใบ
ดูสุขสนุกใจ	เหมือนแลดูจอมภูผา ฯ
◎ อโศกดูแสนสุข	ช่วยดับทุกข์ด้วยสักครา
โศกเศร้าเฝ้าอรุรา	อ้อโศกโรคซ้ำร้าย ฯ
◎ อโศกโยกกิ่งไกว	จงตอบไปตั้งใจหมาย
ได้เห็นพระภัสสรว	ผ่านมาบ้างฤา อย่างไร
◎ พระนั้นชี้พระนล	ผู้เรืองรณอริชัย
เป็นผัวนางทรมวย	นามนิยมทมยันตี ฯ

พระราชนิพนธ์พระนลคำหลวง สรรคที่ 12

เมื่อวาสิฏฐีก้าวคำของนางทมยันตีแล้ว ก็เงยหน้าดูข้าพเจ้าด้วยดวงตาอันอ่อนหวาน เต็มไปด้วยพิศวาส มีหยาดน้ำตาที่ต้องแสงจันทร์ส่อง ดูใสเหมือนแก้ววิเชียร”

(กามนิต, น. 26-27)

จากคำพูดของตัวละครในตัวอย่าง ประพันธ์กรกำหนดให้ นางวาสิฏฐี ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญตัวหนึ่งกล่าวแสดงความในใจให้ชายคนรักรับรู้ โดยให้นางกล่าวคำของนางทมยันตี ซึ่งตามหาพระนล ผู้เป็นสามี ด้วยความทุกข์เปี่ยมล้นเพราะพลัดพรากกัน นางจึงไม่อาจจะรับอารมณ์ทุกข์ไว้ได้ ถึงขนาดต้องพูดกับต้นโอศอก นางวาสิฏฐีกล่าวแสดงความในใจกับต้นโอศอกเช่นเดียวกันกับนางทมยันตี ผู้อ่านหรือผู้ฟังก็จะรู้ได้ว่า นางวาสิฏฐีมีความทุกข์มากเพียงใด และอุปสรรคครั้งนี้น่าจะใหญ่และหนักหนาเกินกำลังจะแก้ไขได้

การรำพึงรำพันของตัวละครที่ประพันธ์ไว้ในวรรณกรรมเป็นวิธีที่ผู้คนทั่วไปใช้ในชีวิตจริงด้วยเช่นกัน มนุษย์ทุกคนย่อมมีเรื่องในใจที่เก็บไว้แล้วอยากระบายให้บุคคลอื่นรับรู้ หรืออาจมีบางคนระบายความรู้สึกกับสัตว์เลี้ยง หรือธรรมชาติรอบตัว ซึ่งอาจพบเห็นได้ในหลายกรณี เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่พูดคุยกับหมาแมว เพราะความเหงาที่ต้องอยู่คนเดียวไร้ลูกหลานดูแล บ้างก็เขียนจดหมาย บ้างก็ระบายความรู้สึกนึกคิดลงสมุดบันทึก หรืออัดคลิประบายอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ตามที่พบเห็นกันในยุคปัจจุบัน การรำพึงรำพันความในใจให้ผู้อื่นรับรู้เป็นวิธีที่ให้ประโยชน์ทั้งผู้ระบายความในใจและผู้รับรู้ เพราะผู้พูดได้ระบายความอัดอั้นในใจ ทำให้จิตใจผ่อนคลายจากความทุกข์ และหลายครั้งพบว่าผู้พูดเพียงแค่อยากระบายความคิดที่อัดอั้นเท่านั้น โดยไม่ได้มุ่งหวังคำตอบหรือข้อเสนอแนะใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนผู้รับรู้ก็มีโอกาสที่จะได้เข้าใจผู้ที่ระบายความในใจได้มากขึ้น ซึ่งจะเห็นประโยชน์ของการบอกเล่าความในใจได้ชัดเจน ในกรณีของผู้มีความเครียดกับนักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์ บางครั้งก็เป็นประโยชน์ในการคลี่คลายความคิดความต่างๆ เพราะถ้อยคำที่เคยกล่าวไว้กับคนใกล้ชิด ข้อความที่ระบายไว้ในจดหมาย สมุดบันทึก คลิปเสียงและวิดีโอ อาจเป็นเบาะแสและหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ในการไขคดีได้ง่ายขึ้น จึงเห็นได้ว่า การบรรยายความรู้สึกนึกคิด ในจิตสำนึกของตัวละครที่ประพันธ์นำมาใช้เป็นหนึ่งในวิธีสื่อสารที่มีใช้อยู่จริงในสังคม วิธีสื่อสารดังกล่าวช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ระบายความในใจกับผู้รับฟังให้เพิ่มขึ้นได้ รวมทั้งเป็นประโยชน์ในการไขคดี หรือใช้เป็นหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกันในประเด็นต่างๆ ที่สังคมกำลังสงสัยอยู่

บทสรุป

เมื่อพิจารณาประโยชน์ของวรรณคดีในมุมเนื้อหาที่เจาะลึกลงไปก็จะพบว่า วรรณคดีมีประโยชน์บางมุมที่ไม่ใช่ การหาเงินเลี้ยงชีพ หรือคุณค่าทางสุนทรียะและจิตใจ ประโยชน์ที่ว่านี้เกิดจาก “ทักษะและกลวิธีหรือชั้นเชิงในการสื่อสารความรู้สึกนึกคิด” ที่มนุษย์ใช้กันอยู่แล้วในอาชีพและชีวิตประจำวัน ทั้งที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษาโดยไม่มีใครสังเกตเห็น อาจเป็นเพราะกลวิธีสื่อสารชนิดนี้มีความเป็นนามธรรมด้วยเช่นกัน อีกทั้งแนบแน่นเป็นเหมือน “เลือดเนื้อ” ผั่งติดอยู่ในการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันของทุกคนอย่างมากจนสังเกตเห็นได้ยาก ประโยชน์โดยสรุปรวมของกลวิธีการสร้างตัวละครทั้ง 6 วิธี ที่เห็นได้ชัดเจนในการทำงานและการใช้ชีวิตจริง ได้แก่

1. วิธีการบรรยายแบบสังเขป ใช้เล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับบุคคลและสิ่งต่างๆ ภาพบรรยากาศ เหตุการณ์ฉุกเฉิน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้สนใจหรือให้ปากคำแก่เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการขั้นต่อไป
2. การเล่าเรื่องผสมการวิจารณ์ตัดสิน ใช้ประโยชน์เมื่อแสดงความคิดเห็น วิจารณ์คุณภาพสิ่งต่างๆ แม้จะเป็นสิทธิ์ตามหลักประชาธิปไตยแต่ต้องไม่เป็นละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น บ้างก็ใช้เพื่อโน้มน้าวหาแนวร่วม บ้างก็ใช้โจมตีผู้อื่น ส่วนผู้อ่านหรือผู้ฟังจะเชื่อข้อมูลหรือไม่ก็แล้วแต่ดุลยพินิจของตน
3. การบรรยายบุคลิกรูปร่างพรรณนาลักษณะเป็นประโยชน์ในการตามหาคนหาย ตามหาคนร้าย ใช้บรรยายลักษณะวัตถุสิ่งของที่หาย และใช้บรรยายลักษณะพื้นที่หรือภูมิประเทศเพื่อให้ผู้คนและนักท่องเที่ยวทราบก็ได้เช่นกัน
4. การบรรยายกิริยาอาการและการกระทำของคน ซึ่งเป็นอวัจนภาษาที่ทรงพลัง เป็นประโยชน์ในการสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลได้ เพื่อให้ปฏิบัติตนได้ถูกกาลเทศะเมื่อเราต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลและเหตุการณ์ ใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้
5. การใช้คำพูดหรือบทสนทนา ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องหรือสถานการณ์ได้พอสมควรจากการได้ยินการสนทนาดังนั้น นำไปสู่การปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ทั้งยังเป็นประโยชน์ทางคดีความ แต่การ

สนทนาอาจสร้างสรรค์ความเข้าใจที่ถูกต้องและก่อให้เกิดความเข้าใจผิดก็ได้ ผู้ฟังก็ต้องใช้ทั้งสติและปัญญาในการวิเคราะห์พิจารณาให้รอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อ

6. การระบายความในใจ ช่วยระบายความอัดอั้นในใจ ทำให้จิตใจผ่อนคลายจากความทุกข์ ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ระบายความในใจกับผู้รับฟังให้เพิ่มขึ้นได้ ทั้งยังอาจใช้เป็นหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกันในประเด็นต่างๆในทางคดีความ หรือเรื่องที่สังคมกำลังสงสัยอยู่

จากเหตุผลทั้งหมดที่ได้อภิปรายไปแล้ว จึงกล่าวได้ว่า กลวิธีสื่อสารทั้ง 6 วิธีในการสร้างตัวละคร เป็นเครื่องมือยืนยันประโยชน์ด้านการสื่อสารในชีวิตประจำวันและในการประกอบกิจการงานต่างๆ และก็ต้องยอมรับว่า ประโยชน์ดังกล่าวแม้เป็นนามธรรม แต่ก็รับรู้ได้ว่ามีอยู่จริง เพราะมีการใช้ในชีวิตจริงอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ และในท้ายที่สุดนี้ นอกจาก“กลวิธีการสร้างตัวละคร” ที่บรรจุประโยชน์ทางวรรณคดีไว้ ก็ยังมีกลวิธีสื่อสารชนิดอื่นๆ อีกมาก เช่น กลวิธีเล่าเรื่อง โครงเรื่อง กวีโวหาร แก่นเรื่องและประเภทตัวละคร ที่ประพันธ์รณามาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่ส่งคุณค่า ซึ่งจะนำมาอภิปรายให้เห็นเป็นประจักษ์ในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คาร์ล แอดอล์ฟ เกลเลอโรป. (2533). *กามนิต (ฉบับสมบูรณ์)*. (เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป, ผู้แปล).

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป.

Shun Lae Win และ สุภค มหาวรรการ. (2562). การเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้ นิทานที่เกี่ยวข้องกับไก่สำหรับ

นักศึกษาชาวเมียนมา. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 14(2), 69-70.

ปีเวอร์ลี บิช. (2543). “คิงส์เลียร์”. *รวมเรื่องโคกนาฏของเชคสเปียร์*. (ขลุ่ยไผ่, ผู้แปลและเรียบเรียง).

กรุงเทพมหานคร: เรจินา.

ปีเวอร์ลี บิช. (2543). “โรมิโอและจูเลียต”. *รวมเรื่องโคกนาฏของเชคสเปียร์*. (ขลุ่ยไผ่, ผู้แปลและเรียบเรียง).

กรุงเทพมหานคร: เรจินา.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550). “มนุษย์สัมพันธ์”. *พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สรจักร (นามปากกา). (2540). “อวิชชา”. *รวมเรื่องสั้นชุดผีหัวขาด*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.